

Referendumui dėl pilietybės išsaugojimo artėjant – ką svarbu žinoti?

2024-ieji Lietuvai bus svarbių pasirinkimų metai – laukia ne tik LR Prezidento, Europos parlamento ir LR Seimo rinkimai, bet ir referendumas dėl pilietybės išsaugojimą apibrėžiančio LR Konstitucijos 12 straipsnio keitimo. Jis vyks kartu su Prezidento rinkimais gegužės 12 d. ir nulems, ar kitos Lietuvai draugiškos šalies pilietybę įgyjantys lietuviai galės išsaugoti Lietuvos pasą. Kodėl šis klausimas yra svarbus Lietuvai?

Lietuva kasmet praranda maždaug po 1000 piliečių

Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkė Dalia Henke sako, kad referendumu bus mėginama išspręsti ilgametę problemą, kai lietuviai, po 1990 m. kovo 11 d. įgiję kitos šalies pilietybę, netenka Lietuvos piliečio statuso.

Tai dabar numato LR Konstitucijos 12 straipsnis, kuris iš esmės ir įtvirtina draudimą Lietuvos piliečiams, susiklosčius tam tikroms gyvenimo aplinkybėms ir priėmus kitos šalies pilietybę, išsaugoti Lietuvos. Konstitucinės teisės ekspertų teigimu, ši nuostata gali būti keičiama tik referendumu. „Dėl to kasmet Lietuvos pilietybę praranda daugiau kaip 1000 asmenų. 2019 m. vykusio referendumo metu didžioji dalis aktyvių Lietuvos piliečių pasisakė, kad tokia situacija jiems nėra priimtina, o Lietuvos pilietybės iš mūsų tautiečių atėmimas vien dėl to, kad susiklosčius tam tikroms aplinkybėms jie priėmė kitos šalies pilietybę, yra neteisinga praktika. Deja, tačiau beveik milijono balsų už Konstitucijos straipsnio keitimą nepakako, nes referendumu spręsti keliamo klausimo priėmimo karta yra itin aukšta. Laukia antrasis bandymas, kuris, labai tikiuosi, bus sėkmingas.“, –

sako D.Henke.

Daugiau piliečių - daugiau galimybių Lietuvai

Anot pašnekovės, pilietybės išsaugojimo klausimas yra svarbus ne tik lietuvių išeivijos atstovams, kuriuos draudimas turėti Lietuvos ir kitos šalies pilietybę tuo pat metu paveikia tiesiogiai, bet ir visai lietuvių tautai, jos ateičiai, nes dabartinės demografinės tendencijos lemia nuolat mažėjantį Lietuvos piliečių skaičių, kurie pilietybę įgauna gimimu.

„Esame likusi viena iš nedaugelio Europos valstybių, kurios pilietybę prarandama paprasčiausiai įgijus kitos šalies pilietybę. Taip silpniname savo valstybę, nes kuo Lietuvos piliečių bus daugiau, kuo jie bus plačiau pasklidę ir labiau girdimi, tuo stipresni ir saugesni būsimė, tuo daugiau galimybių Lietuvai atsivers.

Pavyzdžiui, JAV ir Lietuvos pilietybę turintys lietuviai turi daug daugiau galimybių daryti įtaką mūsų šaliai svarbiems politiniams procesams už Atlanto nei turintys tik lietuvišką pasą. Taigi – tai ir mūsų šalies politinės įtakos klausimas. Dėl dabartinio požiūrio į pilietybę šioje srityje prarandame galimybes“, – įsitikinusi D.Henke.

Pribrendo metas pokyčiams?

Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkės manymu, Lietuva yra per maža valstybė, kad galėtų lengva ranka atstumti savo piliečius – kad ir kur jie gyventų ar kokią pilietybę – jei tik ji nėra nedraugiškų šalių – beįgytų. Net ir gerokai didesnės valstybės sau to neleidžia ir brangina visus savo piliečius.

Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkė pateikia Lenkijos pavyzdį – pačioje Lenkijoje gyvena beveik 40 mln. gyventojų, dar pusė tiek – diasporoje. Ir Lenkijos valstybės įstatymai saugo kiekviena lenką, kad lenkai gyvendami svetur išsaugotų Lenkijos pilietybę.

„Tai rodo tam tikrą valstybės požiūrį į savo piliečius, jų vertinimą. Tačiau Lietuvoje šio klausimo per 30 nepriklausomybės metų vis dar nesugebėjome išspręsti. Tai yra liūdna, nes, kaip bebūtų, pilietybė yra svarbiausias žmogaus ryšys su savo valstybe, o su daugybe savo tautiečių šį ryšį nutraukiame. Kai buvo formuluojamos su pilietybe susijusios Konstitucijos nuostatos, situacija turbūt labai skyrėsi nuo dabartinės, tad yra suprantamas svarbiausio šalies dokumento

autorių atsargumas ir konservatyvus požiūris į pilietybę. Visgi šiuo metu situacija yra gerokai pasikeitusi, o dėl pasenusios nuostatos Lietuva kasmet praranda daugybę savo piliečių. Tą reikia keisti“, – sako D.Henke.

Pašnekovė pažymi, kad šiuo metu jau yra apie 50 tūkst. Lietuvos piliečių, kurie pagal dabar galiojančias išimtis turi Lietuvos ir kitos valstybės pilietybes.

Kokie dažniausiai keliami klausimai, susiję su pilietybės išsaugojimu?

Visgi pilietybės išsaugojimo klausimas daliai visuomenės kelia ir tam tikrų abejonių bei nuogąstavimų. Pilietybė reiškia tam tikrus įsipareigojimus šaliai, tad keliamas klausimas, kuriai šaliai dvi ar daugiau pilietybių turintis asmuo teiktų pirmenybę potencialių ginčų ar šalių interesų susikirtimo atveju, kurioje valstybėje atliktų karinę tarnybą, jei tokia pareiga kiltų?

Jei šalys tarpusavyje turėtų nesutarimų tam tikrais klausimais, o kitą pilietybę įgijęs, kartu turėdamas ir Lietuvos, asmuo galėtų dalyvauti abiejų valstybių politiniame gyvenime – kurios poziciją palaikytų?

Pilietybės išsaugojimo skeptikai taip pat apeliuoja į bendrą pilietybės instituto prasmę ir reikšmę. Pagrindu pilietybei, pagal vieną iš požiūrių, galima būtų laikyti realų ir apčiuopiamą asmens dalyvavimą valstybės socialiniame, ekonominiame, politiniame ir kultūriniame gyvenime. Pagal tokį suvokimą, vien tik lietuviškos šaknys automatiškai Lietuvos pilietybės negarantuoja – jei lietuvis pasirenka gyventi, dirbti ir įvairiais kitais būdais susisieti su kita šalimi, jai įsipareigoti įgydamas tos šalies pilietybę, o savo gimtinei paprasčiausiai jaučia nostalgiją ar meilę – kad ir koka stipri ji bebūtų – tai dar nėra pakankamas pagrindas Lietuvos pilietybei išsaugoti.

Tokios pozicijos šalininkai teigia, kad galimybė išsaugoti pilietybę D. Henke minimų demografinių problemų nespręstų, o paprasčiausiai jas maskuotų didesniu kiekiu Lietuvos piliečių „ant popieriaus“, kurie realiai gyvena, dirba, vartoja, moka mokesčius, kuria šeimas ir socialinius ratus, balsuoja, kur nors Norvegijoje ar JAV, tačiau stalčiuje taip pat turi Lietuvos pasą. Jis, Konstitucijos keitimo oponentų manymu, nėra savaime suprantama duotybė ar teisė, ne simbolinį, o labai konkretų faktinį ryšį su šalimi liudijantis, dokumentas, todėl neturėtų tapti vertingu suvenyru ar paprasčiausiai „planu B“.

Klausimas bus sprendžiamas referendume

Kitų metų gegužės 12 d. kartu su Prezidento rinkimais vyksiančio referendumo metu bus siūloma keisti Konstitucijos 12 straipsnio nuostatą, kuri – išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus – draudžia Lietuvos piliečiui turėti ir kitos šalies pilietybę.

Ji būtų keičiama nauja formuluote: „Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais konstitucinio įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka. Konstitucinis įstatymas taip pat nustato Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo pagrindus ir tvarką“.

Lietuvos piliečiams pritarus, iš Konstitucijos būtų išbrauktas teiginys: „išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis“.

Toks pakeitimas pagrindiniame šalies įstatyme suteiktų galimybę išsaugoti gimimu gautą Lietuvos pilietybę, įgijus kitos šalies. Sprendimas dėl Konstitucijos nuostatos keitimo būtų laikomas priimtu, jei tam pritartų daugiau kaip pusė balsavimo teisę turinčių ir į rinkėjų sąrašą įrašytų Lietuvos piliečių – tai yra, apie 1,2 mln. gyventojų.

Daugiau informacijos apie referendumą dėl Lietuvos pilietybės išsaugojimo www.referendumas2024.lt

Šaltinis: <https://lietuva.lt/>